

කෘෂි ක්ෂේත්‍රයේ තිරසාර සංවර්ධනයක් උදෙසා සහභාගිත්ව ගැමි පිවිසුම (PRA) හි ඇති වැදගත්කම

විදුර අභයවර්ධන

නැඳිත්ව

ලෝකයේ බොහෝ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ වල ජීවත්වන ජනතාවගෙන් සෘජු හා නිවැරදි දත්ත රැස්කිරීම තරමක් අසීරු කටයුත්තකි. එයට බොහෝ හේතු වේ. ඒ අතරින් ඔවුන්ගේ කියවීමේ සහ ලිවීමේ නැඟිටීම් දුර්වල මට්ටමක පැවතීම හා ඇතැම් නිලධාරීන්ගේ දුර්වලතා හේතුවෙන් ගැමි ජනතාවට විදීමට සිදුවී ඇති අකටයුතුකම් නිසා ඔවුන් දත්ත රැස්කරන්නන් කෙරෙහි අවිශ්වාසය එල කිරීමයි.

එමෙන්ම නිලධාරීන් විසින් සිදුකරන සෘජු ප්‍රශ්න කිරීම් තවුමේ, එම ජනතාව අපහසුතාවයට පත්වීමද ප්‍රජාව හා නිලධාරීන් අතර දුරස්ථ භාවයක් ගොඩනැගී ඔවුන්ගේ ගැටළු නිවැරදි ආකාරයකට ඉදිරිපත්වීමද සිදු නොවේ. එවිට ඒ සඳහා ලබාදෙනු ලබන විසඳුම් හා පිළියම් එම ගැටළුව සඳහා නොගැලපෙන අවස්ථා පවතී. එමනිසා ඒ සඳහා වැය කරන මුදල හා ශ්‍රමයේ එලදායීතාව අවම වන අතර ප්‍රජාව අතෘප්තියට පත්වීමද සිදුවේ.

වැදගත්කම

දේශපාලනික, සමාජීය නිතකර, ප්‍රායෝගික, ආර්ථික වශයෙන් එලදායී පරිසර නිතකම් සංවර්ධිත ඔවක් උදෙසා වූ 'තිරසාර සංවර්ධනයක්' (Sustainable Development) ඇතිවීම සඳහා දායක වනුයේ දේශපාලකයින් (ප්‍රතිපත්ති තිරකයෝ) නිලධාරීන් (ක්‍රියාත්මක කරන්නෝ) හා මහජනතාව (සංවර්ධනයේ ප්‍රතිලාභීන්) යි. එහි උපරිම එළ නෙළාගැනීමට ඔවුනොවුන් අතර අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසය ගොරවය හා සහයෝගය පැවතීම අනිවාර්ය වේ.

යටත් විජිත යුගයේදී හා ඉන්පසු මුල් කාලයේ බොහෝ හේතු ක්‍රියාවට නැගුවේ දේශපාලකයින් හා නිලධාරීන් විසින් ගන්නා වූ තිරණ හා සංවර්ධන සැලසුම් කාමාන්‍ය ජනතාව වෙත ඔලෙන් පටවන ක්‍රමයකි. මෙහිදී ඔවුන්ගේ හඬට කන්දීම බොහෝ අඩු ඔවක් ගත් අතර නිලධාරීන්ගේ අධිකාරිඔලය ඉදිරියේ ප්‍රජාව අසරණ වීම බොහෝවිට දක්නට ලැබුණි. 90 දශකයේ මුල්කාලයේ සිට ඉහත ක්‍රමයේ අඩුපාඩු ඇතිඔව දක්නට ලැබීමෙන් අනතුරුව ප්‍රජාවගේ අදහස් උදහස් හා දැනුම කෙරෙහි ප්‍රමුඛතාවය ලබාදීමේ අවශ්‍යතාවය වර්ධනය විය.

අවශ්‍යතාවය

ග්‍රාමීය ජනතාව වෙත වඩා යුතදව සම්පව වීම, ඔවුන්ට අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට වැඩි අවස්ථාවක් ලබාදීම හා ඔවුන්ගේ තිරණ ඔවුන් විසින්ම ක්‍රියාවට නැගීම තලින් ප්‍රජාවගේ සැබෑ අවශ්‍යතාව මැනවින් ඉටුවීම සිදුවේ. ඒ සඳහා 'සහභාගිත්ව ගැමි පිවිසුම' (Participatory Rural Appraisal) යන ක්‍රමවේදය දැන් ලෝකය පුරා සිඝ්‍රයෙන් ප්‍රචලිත වෙමින් පවතී.

මෙම ක්‍රමවේදය කායිකාර්මික ක්ෂේත්‍රයේ නියුතු පුහුණුකරුවන්ටත් ක්ෂේත්‍ර හා ව්‍යාප්ති නිලධාරීන්ටත් තමන් සතු දැනුම හා කුසලතා ගොවීන් වෙත ලබා දීමටත් ඔවුන්ගේ ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් හා ආකල්ප තමා වෙත ලබා ගැනීමටත් බොහෝ සෙයින් උපයෝගී කරගත හැක.

උක්ත ක්‍රමවේදය භාවිතයෙන් සංවර්ධනයේ ඵල සමානව බෙදීමට, පුළුල්ව සැලකීමට බොහෝ සෙයින් සමාන ප්‍රමුඛතාවයක් ලැබීම, නිරතුරු සහභාගිඵල හා දිර්ඝකාලීන ක්‍රියාකාරකම් වල නියුතඵල නිසා සංවර්ධන ක්‍රියාදාමය දියුණුකරන පැවරීම දැක්විය හැක.

ක්‍රමවේදය

ඉහත ක්‍රමවේදය ගොවීන් සමඟ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී භාවිතයට ගත හැකි ක්‍රම සහ විධි ඇතුළත් මෙවලම් (Tools) බොහෝය. ඉන් කිහිපයක් නම්,

1. අර්ධ ව්‍යුහගත සම්මුඛ සාකච්ඡා (SSI) Semi Structural Interviews
2. යුගල සැකසුම (Pair -Wise Ranking)
3. ඝනකකරණය (Matrix Ranking)
4. ආයතනික විශ්ලේෂණය (Institutional Analysis)
5. ඓතිහාසික පැතිකඩ (Historical Profile)
6. සහභාගිත්ව සිතියම්කරණය (Participatory Mapping)
7. සෘතුමය සටහන (Seasonal Calender)
8. හරස්කඩ වාරික (Transect Walk)
9. ගැටළු ගස (Problem Tree)
10. වෙන් සටහන් (Venn Diagrams)
11. ගැලීම් සටහන් (Flow Chart)
12. වත්කම් වර්ගීකරණය (Wealth and Well-being Ranking)
13. ඡන්ද පෙට්ටි පරීක්ෂාව (Voting Method)

1. අර්ධ ව්‍යුහගත සම්මුඛ සාකච්ඡා (SSI - Semi Structural Interviews)

ඉහත ක්‍රමවේදය මගින් ගොවීන් සමඟ සුභද්‍ර ඔවුන්ගේ ගැටළු සාකච්ඡා කිරීම කරනු ලබන අතර ඔවුන්ට බාධාවකින් තොරව තම අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට ඉඩ ලබාදේ. මෙය සුදෙස්ම සුභද්‍ර පිළිසඳුරක් වන අතර, මේ අවස්ථාවේ පොත්වල සටහන් කර ගැනීම ආදිය බොහෝවිට අඩුවෙන් සිදු කරයි.

2. යුගල සැකසුම (Pair – Wise Ranking)

අවශ්‍යතා සමූහයක් පවතින පුළුල්ව සැලකීමේදී අවශ්‍යතාවන් ප්‍රමුඛතාවය අනුව පෙළගැස්වීම මේ මගින් ඉතා පහසුවෙන් සිදුකල හැක. එක් අවශ්‍යතාවයක් එක්වරකදී අනෙකුත් අවශ්‍යතා සියල්ල සමඟ ප්‍රමුඛතා ගත කෙරේ.

3. නන්‍යකරණය (Matrix Ranking)

තනායාත්මකව නියමිත වූ කරුණු සමූහයක් (Constant) සමඟ ප්‍රජාවට වෙනස් කලහැකි කරුණු සමූහයක් (Variables) ප්‍රමුඛතා ගතකිරීම මේ මගින් සිදු කරයි. මෙහිදී නියමිත ලකුණු සංඛ්‍යාවක් ගෙන එක් එක් කරුණු සඳහා කණ්ඩායම සාධාරණ තර්ක කිරීම මගින් ලකුණු යෙදීම කරයි.

- උදා: 1. පොහොර යෙදීම-හා ගල්වැටි දැමීමට එදිරිව අස්වැන්න
2. වඩාත් සුදුසු රබර් ක්ලෝනය තේරීම

	වැඩි අස්වැන්න	සුළුතර ඔරොත්තු දීම	රෝගවලට ඔරොත්තුදීම	වේගවත් වර්ධනය	වැඩි විශුද්‍රී රබර්	ලකුණු	
RRIC 100	***	***	***	**	***	27	1
	**	***	***	**	***		
RRIC 121	***	***	***	***	**	25	2
	***	***		***	**		
PB 86	**	***	***	***	***	23	3
	**		***	**	**		
ලකුණු	15	15	15	15	15		

4. ආයතනික විශ්ලේෂණය (Institutional Analysis)

මේ මගින් යම්කිසි සමිතියක, සංගමයක, ගොවි සංවිධානයක වත්මන් තත්ත්වය සංසන්දනාත්මකව විශ්ලේෂණය කල හැක. සමිතියේ උත්තතියට අවශ්‍යවන කරුණු ප්‍රජාවගෙන් විමසා ඒ එක් එක් කරුණ වර්තමානයේ පවතින තත්වය ප්‍රතිගතයක් ලෙස දැක්වීම කරයි.

උදා: සාමාජිකයින්ගේ පැමිණීම, විධායක කමිටුවේ ක්‍රියාකාරීත්වය

5. ඓතිහාසික පැතිකඩ (Historical Profile)

යම් සංවිධානයක, සමිතියක විවිධ කාල වකවානු සංසන්දනාත්මකව අධ්‍යයනය කල හැක. මෙහිදී සමිතියේ උත්තතියට අවශ්‍ය වන විවිධ කරුණු සාකච්ඡා මගින් පෙළගස්වා ඒ එක් එක් කරුණ අදාළ කාල වකවානුව තුළ වර්ධනය වූ හෝ පිරිහීමට ලක්වූ අයුරු විශ්ලේෂණය කරයි.

උදා: අරමුදල් ප්‍රමාණය, සාමාජික සංඛ්‍යාව

6. සහභාගිත්ව සිතියම්කරණය (Participatory Mapping)

ග්‍රාමීය සංවර්ධනය සඳහා මූලික සකසාගත අධ්‍යයන කටයුතු (Feasibility Studies) සඳහා අදාළ බල ප්‍රදේශයේ සිතියමක් තිබීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

පිටතින් සපයා ගන්නා සිතියම් අතිතයේ සැකසූ ඒවා බැවින් එයින් වත්මන් තත්වය හොඳින් පිළිබිඹු නොවේ. එබැවින් එම ප්‍රදේශයේ ජනතාවගේ නියෝජනයක සහභාගිත්වයෙන් නිරවද්‍ය සිතියමක් සකසා ගතහැක.

මෙහි පළමු අදියරේදී වැලි මිදුලක් වැනි ස්ථානයක් තෝරා ගැනීමෙන් සිතියමේ යම් යම් ස්ථාන සිරුරු මාරු කිරීම වඩා පහසු වේ. මෙහිදී පළමුවෙන් උතුරු දිශාව ලකුණු කර, දෙවනුව පාරවල් හෝ ඇළ දොළ ගංගා ලකුණු කර, ඉන් අනතුරුව අනෙක් පොදු ස්ථාන ඒ අනුව ලකුණු කිරීම වඩා යෝග්‍ය වේ.

මේ සඳහා අවට පරිසරයේ පවතින ගල්කැට කොළ වර්ග උපයෝගී කරගනී. සහභාගි වන්නන් විවිධ තර්ක විතර්ක කරමින් අදාළ ස්ථාන සලකුණු කිරීම මෙහිදී හොඳින් නිරීක්ෂණය කළ හැක. ඉන්පසු මෙසේ සැකසූ සිතියම කඩදාසියක ඇඳ ගැනීමෙන් ප්‍රදේශයේ වත්මන් තත්වය හොඳින් පිළිබිඹු වේ.

7. ඝෘතමය සටහන (Seasonal Calender)

ඉහත ක්‍රමය භාවිතයෙන් කිසියම් වගාවක හෝ ප්‍රදේශයක නිශ්චිත කාල පරාසයක් තුළ ප්‍රමුඛවන්නා වූ කරුණු සමූහයක වෙනස් විම සංසන්දනාත්මකව පරීක්ෂා කළ හැක. මෙය ස්ථම්භ ප්‍රස්ථාරයක ස්වරූපය ගනී.

උදා : වර්ෂයක් තුළ වර්ෂාපතනයේ අඩුවැඩි වීම
 වර්ෂයක් තුළ අස්වැන්නේ අඩු වැඩි වීම



ඝෘතමය සටහන අත්කළා බැලීමක්

8. හරස්කඩ වාරිකා (Transect Walk)

මෙහිදී ප්‍රජාවන්ගෙන් කොටසක් සමඟ අදාළ ප්‍රදේශය ආවරණය වන පරිදි පාගමනින් ගමන් කිරීම සිදු කරයි. මෙසේ ගමන් කිරීම මගින් එම ප්‍රජාවගේ හා ප්‍රදේශයේ පවතින ගැටළු සියැසින් දැකගැනීම හා ඒවා මැනවින් අධ්‍යයනය කිරීමට අවස්ථාව උදාවන අතර ප්‍රජාවට නිලධාරීන් නොමඟ

යැවීමට ඇති අවස්ථා මතකැරී යයි. එමෙන්ම නිලධාරීන් කෙරෙහි විශ්වාසය ගොඩනැගීම මෙහිදී මැනවින් සිදුවේ.

උදා: ප්‍රදේශයක ජල සංචිත පරීක්ෂා කිරීම
ගමක පවතින දුම් ගෙවල් වල ගුණාත්මක විශ්ලේෂණය

9. ගැටළු ගස (Problem Tree)

මෙය යම් නිශ්චිත ගැටළුවක් සම්බන්ධව කරනු ලබන විග්‍රහයකි. මෙහිදී ගසේ කඳ, ලෙස අදාළ ගැටළුව තෝරා ගනී. ඉන්පසු සහකාගිවන්නන් සාකච්ඡා කරමින් එම ගැටළුව ඇතිවීමට දායක වූ ප්‍රධාන හා අතුරු කරුණු ගසේ මුල් පද්ධතිය ලෙස ඒකරාශී කරන අතර ගසේ අතු ඉති ලෙස එම ගැටළුව මගින් ඇතිවිය හැකි ප්‍රධාන හා අතුරු ප්‍රතිඵල දැක්වීම සිදු කරයි.

උදා : වගාවෙන් ගැමි ජනතාව ඇත්වීම, එයට බලපෑ හේතු හා එමගින් ඇතිවිය හැකි ප්‍රතිඵල



ගැටළු ගස අත්හදා බැලීමක්

10. වෙන් සටහන් (Venn Diagrams)

මෙම ක්‍රමය භාවිතයෙන් ප්‍රජාව සමඟ කටයුතු කරන ආයතන, සංවිධාන, සමිති සමාගම් හා පුද්ගලයන්ගෙන් ප්‍රජාවගේ අවශ්‍යතා ඉටු වීමේ ප්‍රමුඛතාවය හා ඔවුන් ප්‍රජාව වෙත දක්වන සුහදගීලි භාවය අධ්‍යයනය කල හැක.

ඔවුනොවුන් සාකච්ඡා කරමින් පැමිණෙන්නාවූ එකඟතාවය මත හා ඔවුන්ට සිදුවන සේවාව අනුව ඒවා ප්‍රමුඛතාගත කිරීම සිදුකර, ඉන්පසු ජනතාවට සම්පව් ඇති ප්‍රමාණය පදනම් කොට ප්‍රමුඛතා ගත කරයි.

උදා: යම් ප්‍රදේශයක හා ඉන් පිටත පවතින ගොවිතැනට උපකාරී වන ආයතන, පදනම් කොට සංවිධාන හා පුද්ගලයින් පිළිබඳ අධ්‍යයනය.

11. ගැලුම් සටහන් (Flow chart)

ප්‍රදේශයක කරනු ලබන නිශ්පාදනයක් ඔවුන්ගෙන් ඒකරාශි කර අතරමැදියන්, සිල්ලර වෙළෙඳුන්, තොග වෙළෙඳුන් හරහා නිශ්පාදන ආයතන වෙත හා වෙළඳපොල වෙත ගමන් කරන ආකාරයත් ඒ එක් එක් මිලදී ගන්නන් ලබාදෙනු ලබන මිල ගණන් හා එම එක් එක් ස්ථාන වෙත ඇති දුර ප්‍රමාණයන් අධ්‍යයනය කර ගැටළු වලට විසඳුම් ලබා දීම සිදු කල හැක.

උදා.: යම් ගමක නිපදවනු ලබන කීටි රබර් නිම් භාණ්ඩ නිෂ්පාදන ආයතන වෙත ගමන් කරන ආකාරය හා එම එක් එක් අවස්ථාවේදී තීරණය කරනු ලබන මිල ගණන් විශ්ලේෂණය



ගොවීන්ගෙන් අලෙවිකරණය පිළිබඳ දත්ත එකරාශි කිරීම

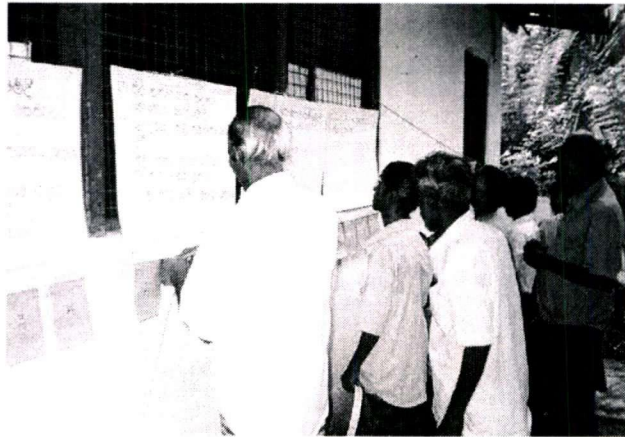
12. වත්කම් වර්ගීකරණය (Wealth and Well – being Ranking)

ප්‍රජාවගේ ආදායම් තත්වය ඔවුන් තුළින්ම සිදුවන සාකච්ඡාවක් මගින් හඳුනාගැනීම හා විවිධ ආදායම් මට්ටම් අනුව ප්‍රජාව කොටස් වශයෙන් හඳුනා ගැනීම මේ මගින් සිදුකල හැක. යම් පවුලක් එම අවස්ථාවේ සිටින ආදායම් මට්ටම අනුව සිටිය යුතු ස්ථානය එම ප්‍රජාවේ නියෝජිතයින්ම තීරණය කරනු ලබයි.

උදා : ප්‍රදේශයක රබර් වගාවේ නියුතු වූවන්ගෙන් පොහොසත්, මධ්‍යම, දුප්පත් පවුල් හඳුනා ගැනීම

13. ඡන්ද පෙට්ටි පරීක්ෂාව (Voting Method)

මෙම ක්‍රමයේදී කලින් සකසා ගත් ප්‍රශ්න සමූහයක් හා ඒවායේ නිවැරදි පිළිතුරු ඇතුළත්ව තවත් පිළිතුරු තුනක් හෝ හතරක් යොදා බහුවරණ ප්‍රශ්නාවලියක් (Multiple Choice Questions) වෙත වෙනම තබා ඉලක්ක ගත පිරිසගෙන් ඒවාට ස්වාධීන පිළිතුරු ලබාගෙන ඇගයීම කරනු ලබයි. ප්‍රශ්නය හෝ පිළිතුර වඩාත් පැහැදිලි කිරීම සඳහා රූප සටහන් හෝ සජීවී නිදර්ශක ද භාවිතා කළ හැක. අදාළ ප්‍රශ්නයට යටින් ඒවායේ අංක යෙදූ පිළිතුරු තබා එම පිළිතුරු වල අංක යෙදූ කවරද එම ස්ථානයේ තබයි. ඇගයීමට ලක්වන්නන් විසින් අදාළ අංකය සහිත කවරය තුලට සපයනු ලබනු පිළිතුරු පත්‍රිකාව ඇතුළු කිරීම මගින් පිළිතුරු සැපයීම කරනු ලබයි.



ඡන්ද පෙට්ටි පරීක්ෂාවේ යෙදෙන රබර් වගා කරුවන්

ඵලදායිතාවය

කෙසේ වුවද සහභාගිත්වය ගැමි පිවිසුම (PRA - Participatory Rural Appraisal) නම් ක්‍රමවේදය ඉතා සරල ලෙසත් නිවැරදි ලෙසත් ප්‍රජාව සමඟ භාවිතා කළ යුතුය. එමඟින් එය භාවිතා කරන්නන් සමඟ විශ්වාසය හා යුහදැයිලිත්වය ගොඩනැගෙන අතර සැබැවින්ම ප්‍රජාවගේ ආකල්ප හා අවශ්‍යතා ඉස්මතු වීම සිදුවේ.

මේ සඳහා ඇතැම්විට සුළු කාලයක් හා වියදමක් දැරීමට සිදුවුවද එමඟින් යම් ගැටළුවක් සඳහා කල්පවහිත හා ඵලදායී විසඳුම් ප්‍රජාව වෙත ලබාදිය හැක.

බොහෝ රටවල් මෙම ක්‍රමවේදය භාවිතයෙන් උසස් ප්‍රතිඵල ලබාගනිමින් සිටින අතර නිලධාරීන්ගේ තීරණ ප්‍රජාව වෙත බලෙන් පැටවීමට ගොස් සිදුවනු ලබන කාලය මුදල් හා ශ්‍රමයේ නාස්තිය අවම කරගනිමින් සිටී.

ස්තූතිය

ඉහත සඳහන් ක්‍රමවේදය තුලින් රබර් ආශ්‍රිත කුඩා ඉඩම් හිමියන්ගේ ගැටළු හා තොරතුරු රැස්කිරීමට මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබා දුන් යුරෝපා සංගමයට විශේෂ ස්තූතිය හිමිවේ.